

Bestaanszekerheid van Nederlandse huishoudens

- Analyse van 340 000 Nederlandse huishoudens biedt voor het eerst inzicht in de ontwikkeling van bestaanszekerheid
- We bekijken de mate waarin het netto-inkomen van een huishouden opgaat aan vaste lasten, waardoor basale uitgaven en het opvangen van tegenvallers lastig wordt
- Bestaanszekerheid is toegenomen omdat de inkomens sterker stegen dan de vaste lasten
- Een proactieve overheid stelde de vaste lastenstijging uit en stutte vooral de inkomens van minima, waardoor deze groep als eerste profiteerde van meer bestaanszekerheid
- Dit neemt niet weg dat voor een deel van de uitkeringsgerechtigden de vaste lasten nog steeds zo hoog zijn dat tegenslagen nauwelijks kunnen worden opgevangen

Sandra Phlippen
Hoofdeconoom
Sandra.phlippen@nl.abnamro.com

Jeannine van Reeken-van Wee
Econoom en Data Scientist
jeannine.van.reeken@nl.abnamro.com
06-55522880

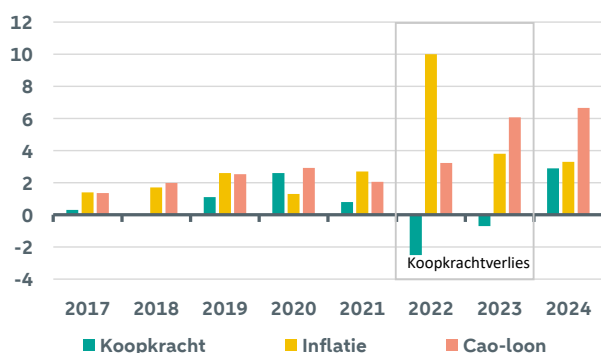
Jan-Paul van de Kerke
Senior Economist Eurozone/Netherlands
jan-paul.van.de.kerke@nl.abnamro.com
06-44294475

Bestaanszekerheid prominent onderwerp in media, politiek en beleid

De afgelopen jaren krijgt het thema bestaanszekerheid steeds meer aandacht in de media en politiek Den Haag. Met name sinds 2022, toen de energiecrisis en stijgende inflatie de kop opstaken, zijn de zorgen over de betaalbaarheid toegenomen. Dat is niet verwonderlijk gezien het aanzienlijke koopkrachtverlies van huishoudens in 2022 en 2023. Hierdoor maakt een groeiende groep consumenten zich financiële zorgen (rechterfiguur hieronder). Het thema bestaanszekerheid was dan ook een belangrijk onderwerp tijdens de verkiezingen in 2023. NSC, dat zich sterk op dit onderwerp profileerde, behaalde aanzienlijke zetelwinst. Zoals blijkt uit de titel van het eerste hoofdstuk van het [regeerprogramma kabinet-Schoof](#) "Bestaanszekerheid en Koopkracht" is bestaanszekerheid een kernthema van de huidige regering. Tot op de dag van vandaag krijgt het thema veel aandacht, met als recent voorbeeld de [initiatiefnota "Minder inflatie, meer bestaanszekerheid"](#) van de NSC en PVV van 1 april 2025.

2022 en 2023 jaren van koopkrachtverlies

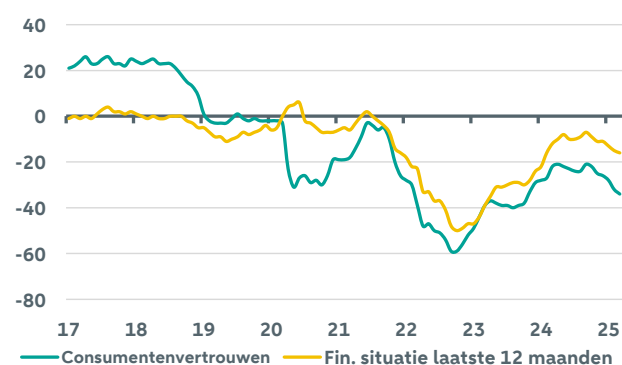
%, statische koopkracht (CPB), cpi-inflatie en cao-loongroei

Bron: CPB, CBS, ABN AMRO Group Economics

Consumenten pessimistisch o.a. over eigen financiën

Index

Bron: CBS, ABN AMRO Group Economics

In deze publicatie onderzoeken we de bestaanszekerheid van Nederlandse huishoudens en specifiek hoe de economische veranderingen van de afgelopen jaren doorwerkten op hun financiële positie. We kijken naar huishoudens die hun hoofdkomen uit salaris, pensioen of uitkering ontvangen. We analyseren geanonimiseerde transactiedata van 340.000 huishoudens om te zien hoe de bestaanszekerheid van huishoudens zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. We kijken naar de vaste lasten van huishoudens, naar het inkomen waarmee deze vaste lasten moeten worden opgebracht en tenslotte

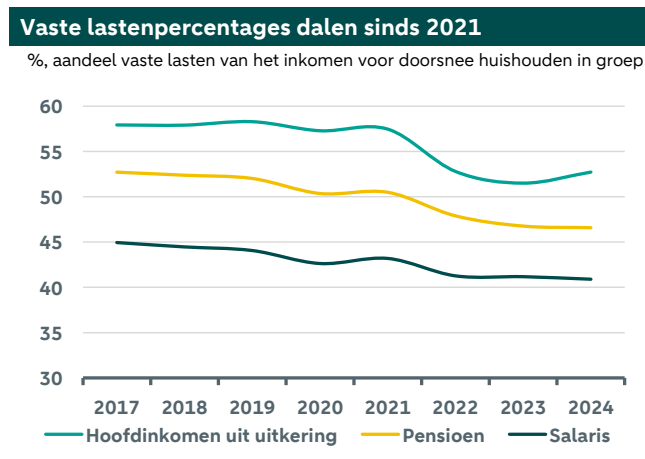
naar de rol van overheidssteun. Door deze drie in samenhang te bekijken, bieden we een empirisch inzicht in de gevolgen van de energiecrisis voor Nederlandse huishoudens en de inflatieschok die daarop volgde.¹

Het vaste lastenpercentage als indicator voor bestaanszekerheid

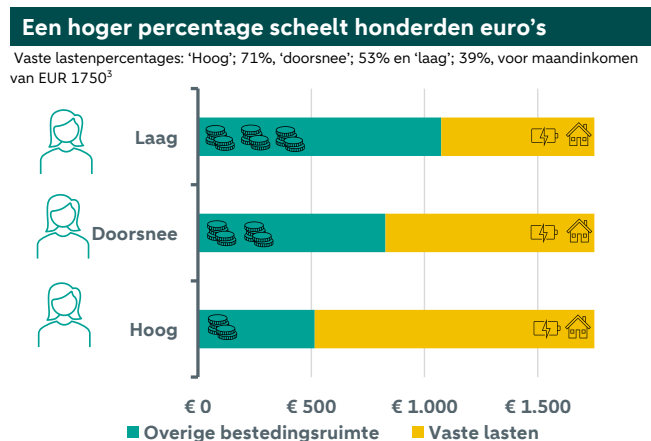
Wij vatten bestaanszekerheid op als de mate waarin huishoudens in staat zijn te reageren op onverwachte gebeurtenissen die het huishouden financieel raken. Een definitie die overeenkomt met een recent [overzicht](#) van definities door de Europese Commissie en ook als invalshoek gebruikt wordt in de rapporten van de [Commissie Sociaal Minimum](#). Een onverwachte financiële gebeurtenis kan een grote uitgave zijn, of plotseling verlies van inkomen. Een nog weinig onderzochte maar heel directe manier om dit te meten is het aandeel van het inkomen dat niet opgaat aan vaste lasten. Vaste lasten zijn de uitgaven waaraan men 'vastzit', zoals huur en woonlasten, zorgverzekeringen en niet direct opzegbare abonnementen. Deze vaste lasten beperken de keuzes van huishoudens in geval van nood. Naarmate de vaste lasten een groter deel van het inkomen beslaan, hebben huishoudens minder manoeuvreerruimte om onverwachte uitgaven op te vangen. Daarvoor is te weinig 'vrij' inkomen beschikbaar, inkomen dat overblijft na betaling vaste lasten. Mocht er een onverwachte inkomensterugval zijn, dan knellen de relatief hoge vaste lasten mogelijk zo erg dat een huishouden in de schulden raakt. Om zowel het risico op plotselinge uitgavengroei als inkomensterugval mee te nemen, kiezen wij voor de indicator die de vaste lasten uitdrukt in termen van het netto besteedbaar inkomen (het vaste lastenpercentage).²

Bestaanszekerheid verbetert sinds de energiecrisis, ...

De linkerfiguur hieronder toont het doorsnee vaste lastenpercentage voor de diverse huishoudens gedurende de periode 2017 tot en met 2024. Over de afgelopen jaren zien we een daling van het vaste lastenpercentage. Een daling betekent een verbetering in bestaanszekerheid. Dus ondanks de energiecrisis en hoge inflatiecijfers zien we een verbetering in bestaanszekerheid ten opzichte van 2017. De grootste daling observeren we voor huishoudens met een uitkering in 2022 en 2023. Wel zien we recent deze trend keren. Bij uitkeringsgerechtigden neemt het vaste lastenpercentage afgelopen jaar weer licht toe. Later in de publicatie gaan we dieper in op de redenen achter de dalende trend van het vaste lastenpercentage. Daarbij kijken wij naar de vaste lasten, de inkomens en de rol van overheidssteun. Het is belangrijk om niet alleen naar de trend van het vaste lastenpercentage te kijken, maar ook naar het niveau ervan. Zelfs na een daling kan een hoog niveau, ondanks verbetering, nog steeds problematisch zijn.

Bron: ABN AMRO o.b.v. geanonimiseerde en geaggregeerde transactiedata

Bron: ABN AMRO o.b.v. geanonimiseerde en geaggregeerde transactiedata

... maar voor sommige huishoudens wringt de schoen structureel

Volgens het [Nibud](#)⁴ is het zorgwekkend wanneer huishoudens meer dan 60 procent van hun inkomen aan vaste lasten besteden. Na aftrek van de vaste lasten is het resterende inkomen nodig voor dagelijkse huishoudelijke kosten zoals boodschappen, sociale activiteiten en om te sparen. Ook uitgaven zoals kleding, woninginrichting, woningonderhoud en vrijetijdsbesteding vallen hieronder. Uit onze analyse blijkt dat doorsnee salarisontvangers relatief het kleinste deel uitgeven

¹Zie onderaan deze publicatie de verdere onderzoeksverantwoording.

² Zie de onderzoeksverantwoording voor een uitgebreide omschrijving van onze meting van dit vaste lastenpercentage door middel van geanonimiseerde transactiedata.

³We definiëren de groep 'hoog' als een voorbeeld van een huishouden in het 10^e percentiel van de van de vaste lastenpercentageverdeling, 'doorsnee' betreft de mediaan en 'laag' betreft het 90ste percentiel. Dit inkomen komt ongeveer overeen met het door ons geobserveerde mediane inkomen van de groep uitkeringsgerechtigden en is slechts een voorbeeld om het vaste lastenpercentage inzichtelijk te maken.

⁴ We sluiten met onze definities ook zoveel mogelijk aan bij het Nibud

aan vaste lasten (41% in 2024). Daarna volgen de gepensioneerden met 47%. Uitkeringsgerechtigden hebben met 53% het hoogste vaste lastenpercentage. Deze groep heeft dus een laag inkomen én is relatief het grootste deel daarvan kwijt aan vaste lasten. Dit beperkt de ruimte voor overige bestedingen, zowel in absolute als in relatief zin wat de bestaanszekerheid van deze groep raakt.

Een doorsnee uitkeringsgerechtigde heeft een vrije bestedingsruimte van ongeveer 830 euro per maand na aftrek van de vaste lasten. Die 830 euro is een doorsneegetal en geeft een onvolledig beeld. De ene helft van de uitkeringsgerechtigden heeft een lager vaste lastenpercentage en de andere helft een hoger. De hoogste 10% heeft zelfs een vaste lastenpercentage van meer dan 71%. Dit is dus flink hoger dan de drempelwaarde van 60% die het Nibud identificeert. Een voorbeeldberekening op een doorsnee salaris in deze groep is weergegeven in de rechterfiguur hierboven. Waar het doorsneehuishouden met een maandinkomen van omstreeks 1.750 euro een bestedingsruimte van 830 euro heeft, houdt een huishouden met een relatief hoog vaste lastenpercentage (het 10e percentiel) slechts 515 euro over, 300 euro minder. Hoewel uitkeringsgerechtigden dus een verbetering hebben ervaren van het vaste lastenpercentage ten opzichte van 2017 staat voor een deel van deze groep de bestaanszekerheid nog altijd structureel onder druk.

Uitgaven aan vaste lasten stijgen...

Om de dalende vaste lastenpercentages beter te begrijpen, bekijken we eerst de uitgavenkant. De afgelopen jaren hebben huishoudens een toename van de vaste lasten ervaren. Met de hoge inflatie van de afgelopen jaren zijn immers ook de vaste uitgaven gestegen. Waar de jaarlijkse stijging van de vaste lasten doorgaans rond de 2% lag, zien we vanaf 2023 een toename van boven de 6% (zie linkerfiguur hieronder). De procentuele stijging van de vaste lasten is vergelijkbaar voor de diverse huishoudens. In 2022 gebeurt iets opvallends. Terwijl de inflatie in Nederland piekt op 10% bleef de jaarlijkse toename van de vaste lasten beperkt tot nagenoeg nul procent dankzij de steun van de overheid.

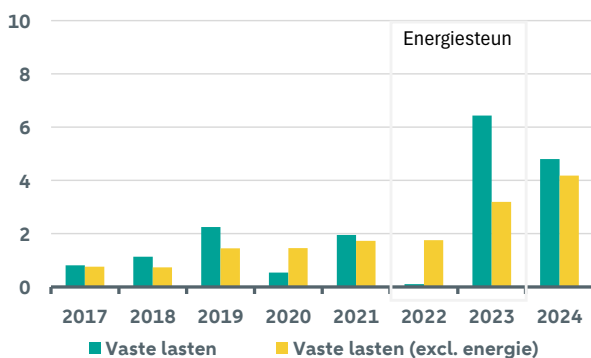
... Maar overheidssteun dempt de uitgavenstijging tijdelijk

In 2022, tijdens het hoogtepunt van de energiecrisis, schoot de overheid huishoudens te hulp met de energiereguleringsbijdrage. Hoewel de energiegroothandelsprijsen tot recordhoogte stegen, daalden de energielasten voor de meeste huishoudens. Via energieleveranciers keerde de overheid in november en december 190 euro per energiecontract uit. Deze steun zien wij in onze data terug als een lagere energielast. Door de lagere energielasten werd de totale vaste lastenstijging in 2022 zo sterk gedempt dat de doorsnee salarisontvanger ongeveer evenveel kwijt was aan vaste lasten als in 2021. Een andere steunmaatregel was het energieprijsp plafond, dat in 2023 in werking trad. Het prijsplafond beperkte voor een deel van de huishoudens de extreme stijgingen van de energielasten.

In de linkerfiguur hieronder zien we de totale vaste lastenstijging en de vaste lastenstijging zonder energie. Uitgaven aan andere vaste lasten dan energie kennen een veel gelijkmatigere toename. Behalve energie bestaan de vaste lasten vooral uit diensten zoals huur, verzekeringen en abonnementen. Prijsstijgingen van diensten kwamen later in de tijd op gang en zijn nog steeds hoog in historisch perspectief.

Vaste lastenstijging gedempt door energiesteun

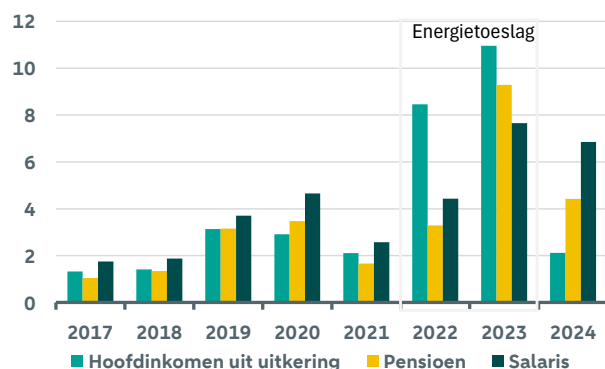
%, j/j stijging vaste lasten; huishoudens met als hoofdkomen salaris

Bron: ABN AMRO o.b.v. geanonimiseerde en geaggregeerde transactiedata

Inkomensstijging kent timingsverschillen

%, j/j stijging inkomens

Bron: ABN AMRO o.b.v. geanonimiseerde en geaggregeerde transactiedata

Inkomens zetten meer dan een been bij maar de timing varieert

Behalve aan de uitgavenkant stutte de overheid huishoudens ook aan de inkomenskant. De inkomensstijging overtrof uiteindelijk de uitgavenstijging, waardoor de vaste lastenpercentages voor de verschillende inkomensgroepen daalden. De inkomensstijging was uitzonderlijk hoog. Voor de pandemie kwam de jaarlijkse cao-loongroei uit rond de 2%. In 2024 steeg

de cao-loongroei tot 6,6%⁵, de hoogste stand sinds decennia. De loonstijgingen zijn ook zichtbaar in de inkomensstijgingen in onze data (zie rechterfiguur hierboven). In de afgelopen drie jaar hebben alle inkomensgroepen een sterkere inkomensgroei ervaren dan in de jaren ervoor.

Het moment waarop de inkomens beginnen te stijgen verschilt echter aanzienlijk. Dit timingsverschil wordt enerzijds veroorzaakt door inkomenssteun vanuit de overheid voor lagere inkomens en anderzijds door de looptijdstructuur van cao's. Naast de energiecompensatie trof het vorige kabinet ook [andere maatregelen](#) om de stijgende energiekosten op te vangen. Huishoudens met een laag inkomen kregen een energietoeslag van 1.300 euro, die via gemeenten werd uitgekeerd aan huishoudens met een inkomen op of net boven het sociaal minimum. Dit verklaart de sterke groei van de inkomens van uitkeringsgerechtigden in 2022. Ook werd er voor het eerst sinds de invoering van de wet minimumloon op 1 januari 2023 een [extra verhoging](#) van het minimumloon doorgevoerd. Hiermee ging het minimumloon in één keer omhoog met 10,15%.⁶ Deze aanpassing werkt door in een aanzienlijk deel van het loongebouw. Aangezien uitkeringen, toeslagen en de AOW gekoppeld zijn aan het minimumloon, stegen de inkomens van alle groepen in 2023 sterk.

Het inkomen van salarisontvangers begon later te stijgen maar deze stijging hield langer aan. Salarisontvangers zijn veelal afhankelijk van de cao-loonontwikkeling die vanwege de looptijdstructuur van cao's trager op gang kwam. Hierdoor liep de inkomensstijging van salarisontvangers achter op die van uitkeringsgerechtigden. In 2024 was de stijging van salarisontvangers nog steeds aanzienlijk. Daarentegen zagen de uitkeringsgerechtigden in 2024 een bescheiden stijging van rond de 2%. Dit komt mede doordat de energietoeslag, een tijdelijke maatregel tijdens de energiecrisis, niet meer werd uitgekeerd.

Conclusies en vooruitblik

De inkomens zijn harder gestegen dan de vaste lasten. Hoewel economisch het tij niet meezat, is het vaste lastenpercentage voor uitkeringsgerechtigden, salarisontvangers en gepensioneerden gedaald. Dit betekent een grotere vrije bestedingsruimte en daarmee een lichte verbetering van de bestaanszekerheid volgens de door ons gehanteerde definitie. De stijging van de vaste lasten werd door steun van de overheid tijdelijk uitgesteld en gedempt. Verder haalde de overheid de inkomensstijging voor minima naar voren. Per saldo was de daling van het vaste lastenpercentage bij deze groep het grootst.

In 2024 is de verhoogde inkomensstijging voor de uitkeringsgerechtigden achter de rug, terwijl de vaste lasten een aanhoudende stijging laten zien. Het vaste lastenpercentage is in 2024 dan ook licht gestegen voor de uitkeringsgerechtigden. Een trend die volgens de meest recente data in 2025 doorzet. Volgens het [CPB](#) gaan in 2025 uitkeringsgerechtigden dankzij aanvullend overheidsbeleid er desalniettemin in koopkracht op vooruit. Het beeld is daarmee diffuus, maar een geleidelijke oploep van het vaste lastenpercentage lijkt waarschijnlijk.

Uitkeringsgerechtigden hebben relatief gezien het hoogste vaste lastenpercentage. Deze groep heeft een relatief laag inkomen én is het grootste deel van dat inkomen kwijt aan vaste lasten. Het deel van de uitkeringsgerechtigden waarvan het vaste lastenpercentage op basis van de Nibud-normen zorgwekkend hoog is en waarvan de bestaanszekerheid structureel onder druk staat, verdient speciale aandacht.

Deze analyse ziet toe op de ontwikkeling van het vaste lastenpercentage, het aandeel van het inkomen dat opgaat aan uitgaven aan vaste lasten. Uiteraard is dit niet de enige uitgavenpost van huishoudens de afgelopen jaren in prijs zijn toegenomen. Uitgaven aan boodschappen zijn ook sterk in prijs toegenomen. In een volgende analyse zoomen we in op de ontwikkeling van de uitgaven van huishoudens aan boodschappen.

⁵ Cao-lonen per maand, inclusief bijzondere beloningen.

⁶ En in juli 2023 met nogmaals 3,13%

Data en Methode:

In deze nieuwe publicatiereeks genaamd “Transactie Trends” delen wij relevante economische inzichten vanuit onze ABN AMRO geaggregeerde en geanonimiseerde transactiedata. Wij gebruiken transactiedata om economische stromen beter inzichtelijk te krijgen. We gebruiken voor statistisch onderzoek alleen geaggregeerde data en geanonimiseerde data. De uitkomsten van het onderzoek zijn niet te herleiden tot een natuurlijk persoon en uitsluitend bestemd voor onderzoek naar economische trends.

Definities:

In onze analyse hanteren we een uitgebreide definitie van inkomen om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van het nominaal beschikbare inkomen van huishoudens. Allereerst omvat onze definitie van inkomen de opbrengsten uit salaris, pensioen en uitkering. Pensioenopbrengsten bevatten zowel AOW-uitkeringen als aanvullende inkomsten van pensioenfonds, terwijl uitkeringen de bijstand, WW-, ANW- en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen omvatten. Naast deze primaire bronnen van inkomen spelen toeslagen een rol in het besteedbaar inkomen van veel huishoudens. Daarom nemen we de zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderopvangtoeslag, energietoeslag, kindgebonden budget, persoonsgebonden budget en kinderbijslag mee. Bovendien houden we rekening met fiscale correcties: we verminderen het inkomen met eventuele belasting naheffingen en verhogen het met belastingteruggaves. Om met onze definitie zo veel mogelijk aan te sluiten bij de besteedbaar inkomen definitie van het microsimulatiemodel [MIMOSA](#) van het CPB en de [CBS-definitie](#), trekken we twee specifieke uitgavenposten af. Dit zijn de kosten voor kinderopvang en de premies voor zorgverzekeringen. In deze analyse blijven echter inkomen uit vermogen, zoals rente-inkomsten of huuropbrengsten en alimentatiebetalingen buiten beschouwing.

We definiëren vaste lasten als de terugkerende uitgaven die huishoudens maken om hun verplichtingen te dekken. Deze lasten vormen een substantieel onderdeel van de financiële huishouding en zijn vaak onontkoombaar. Onze definitie van vaste lasten omvat een breed scala aan categorieën. Allereerst nemen we huisvestingskosten mee, waaronder huur, hypotheeklasten en bijdragen aan de Vereniging van Eigenaren (VvE). Daarnaast zijn diverse belastingen opgenomen, zoals motorrijtuigenbelasting, gemeentelijke belastingen en waterschapslasten.

Het vaste lastenpercentage resulteert uit de samenkomst van het inkomen en de vaste lasten. Het biedt inzicht in het aandeel van de vaste lasten van het totale inkomen van het huishouden.

Verder behoren verzekeringspremies tot de vaste lasten, met inbegrip van auto-, inboedel- en reisverzekeringen, maar met uitzondering van zorgverzekeringen, die al van het totale inkomen zijn afgetrokken. Ook de kosten voor gas, water en licht vallen hieronder, net als uitgaven voor telecomdiensten zoals telefoon en internet. We rekenen ook betaalproductkosten mee. Tot slot nemen we overige automatische incasso's op, met uitzondering van beleggingen, creditcardafschriften en termijndeposito's. Automatische incasso's boven de 5.000 euro worden eveneens uitgesloten, aangezien deze doorgaans niet tot de reguliere vaste lasten behoren. Voorbeelden van de automatische incasso's zijn kosten van abonnementen en lidmaatschappen zoals kranten, streamingdiensten en sportclubs of contributies aan goede doelen.

Panel selectie:

In onze analyse nemen we 340 duizend huishoudens mee. Dit betreft 200 000 huishoudens met een salaris als hoofdkomen, 100 000 huishoudens met een pensioen als hoofdkomen en 40 000 huishoudens met een uitkering. Dit aantal blijft over na het toepassen van enkele filters. Voor de panelselectie moet een huishouden actief zijn. We definiëren een “actief huishouden” op basis van een aantal transacties gedurende een voortschrijdende periode van 12 maanden. Om als actief huishouden te worden beschouwd, moet een huishouden een inkomen ontvangen uit salaris, pensioen, of uitkering. En moeten er vaste lasten met de rekening worden betaald: regionale belasting, woonlasten, nutsvoorzieningen, zorgverzekering en telecom. Daarnaast moet iedere maand minstens één PIN transactie of geldopname worden verricht, wat wijst op actieve deelname aan dagelijkse economische activiteiten.

Voor de panelselectie worden huishoudens geselecteerd die gedurende het afgelopen jaar en het voorgaande jaar actief zijn geweest volgens de bovenstaande criteria. Ook passen we enkele filters toe om outliers in onze data uit te sluiten. Zo moet het totale jaarinkomen op de rekening van een huishouden groter of gelijk zijn aan 12.000 euro, en de jaarlijkse vaste lasten moeten kleiner of gelijk zijn aan 50.000 euro. Actieve instroom en uitstroom van huishoudens in de sample zijn dus toegestaan.

Team Nederland en Transactiedata onderzoek

Sandra Phlippen, Hoofdeconoom | sandra.phlippen@nl.abnamro.com

Aggie van Huisseling, Econoom | aggie.van.huisseling@nl.abnamro.com

Jan-Paul van de Kerke, Senior Econoom | jan-paul.van.de.kerke@nl.abnamro.com

Jeannine van Reeken – van Wee, Senior Econoom / Data Scientist | jeannine.van.reeken@nl.abnamro.com

Mike Langen, Senior Econoom | mike.langen@nl.abnamro.com

Philip Bokeloh, Senior Econoom | philip.bokeloh@nl.abnamro.com

Finn Blokker, Data Scientist | finn.blokker@nl.abnamro.com

Rolf Tabak, Data Scientist | rolf.tabak@nl.abnamro.com

DISCLAIMER

This document has been prepared by ABN AMRO. It is solely intended to provide financial and general information on economics. The information in this document is strictly proprietary and is being supplied to you solely for your information. It may not (in whole or in part) be reproduced, distributed or passed to a third party or used for any other purposes than stated above. This document is informative in nature and does not constitute an offer of securities to the public, nor a solicitation to make such an offer.

No reliance may be placed for any purposes whatsoever on the information, opinions, forecasts and assumptions contained in the document or on its completeness, accuracy or fairness. No representation or warranty, express or implied, is given by or on behalf of ABN AMRO, or any of its directors, officers, agents, affiliates, group companies, or employees as to the accuracy or completeness of the information contained in this document and no liability is accepted for any loss, arising, directly or indirectly, from any use of such information. The views and opinions expressed herein may be subject to change at any given time and ABN AMRO is under no obligation to update the information contained in this document after the date thereof.

Before investing in any product of ABN AMRO Bank N.V., you should obtain information on various financial and other risks and any possible restrictions that you and your investments activities may encounter under applicable laws and regulations. If, after reading this document, you consider investing in a product, you are advised to discuss such an investment with your relationship manager or personal advisor and check whether the relevant product –considering the risks involved– is appropriate within your investment activities. The value of your investments may fluctuate. Past performance is no guarantee for future returns. ABN AMRO reserves the right to make amendments to this material.

© Copyright 2025 ABN AMRO Bank N.V. and affiliated companies ("ABN AMRO")